

UPPSALA
UNIVERSITET

Rapport

Blivande psykologers och socionomers utbildning i psykotraumatologi

En kartläggning av utbildningen på psykolog- och socionomprogrammen vid Sveriges högskolor och universitetet

Delprojekt inom ramen för Socialstyrelsens rapport om traumavård vid allvarlig händelse (Dnr 11.1-19286/2015).

Kerstin Bergh Johannesson, med dr, leg psykolog
Kristina Bondjers, leg psykolog, doktorand
Kunskapscentrum för katastrofpsykiatri
Institutionen för neurovetenskap
Uppsala universitet
www.katastrofpsykiatri.uu.se
December 2015

Sammanfattning

Socialstyrelsen fick 2013 regeringens uppdrag att utarbeta ett planeringsunderlag för traumavården inom hälso- och sjukvården (Dnr 25031/2013). Planeringsunderlaget skulle stödja landstingens arbete med att upprätta planer för traumavården och en beredskap för att kunna omhänderta ett större antal svårt skadade vid en allvarlig händelse i Sverige.

I uppdraget ingick att kartlägga landstingens förmåga till traumavård och vilka förutsättningar som finns för samverkan mellan landstingen och på nationell nivå. I uppdraget ingick även att beskriva strategiska vägval bland annat för att kunna möta framtida krav på medicinsk kompetens.

Inom ramen för detta uppdrag utfördes föreliggande undersökning på uppdrag av Socialstyrelsen. Syftet var att genomföra en inventering av i vilken omfattning psykotraumatologisk kunskap förmedlas inom landets psykolog- och socionomprogram. Texten i detta dokument är en redigerad variant av det underlag som skickades till Socialstyrelsen.

Studierektorer på samtliga utbildningsorter tillskickades en enkät med frågor om psykotraumatologiskt innehåll i utbildningen, om specifika kurser inom psykotraumatologi samt om vad de ansåg saknades i utbildningens nuvarande form. Utöver detta undersöktes samtliga kursplaner och utbildningsplaner efter relevanta sökord.

Svarsfrekvensen på enkäten var 50 % från psykologprogrammen och 47 % från socionomprogrammen.

På psykologprogrammen varierade det psykotraumatologiska och katastrofpsykologiska innehållet stort mellan de olika utbildningsorterna, från obligatorisk kurs på 7.5 hp till insprängda enstaka föreläsningar. Två utbildningsorter erbjöd valbara kurser inom ämnet eller inom närliggande områden. Av övriga sju utbildningsorter nämnde tre orden kris, trauma eller katastrof i någon övrig kursplan. Samtliga svarande angav att ämnet gavs utrymme motsvarande 0 - 2.5 högskolepoäng (hp) i utbildningarna. Tre av lärosätena hade relevant litteratur listad i kursplaner.

Inom ett av socionomprogrammen gavs en obligatorisk kurs (7.5 hp) i kris och trauma. Ytterligare ett lärosäte gav flera valbara kurser. Samtliga utbildningar nämnde kunskap om våld och krisreaktioner i flera kursplaner. Fem av utbildningarna hade relevant litteratur listad i kursplaner.

Såväl psykolog- som socionomprogrammen innehöll fördjupning eller översikt kurser i psykiatri eller psykisk ohälsa. Patologiska reaktioner på trauma, till exempel posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) kan förväntas belysas inom ramarna för dessa delkurser.

Resultaten av undersökningen bör tolkas med viss försiktighet på grund av låg svarsfrekvens från bägge programmen. Dessutom är det möjligt att samtligt kursinnehåll i kursplanerna inte framkommit.

Undersökningen tyder dock på att området psykotraumatologi förefaller vara eftersatt vid svenska psykolog- och socionomutbildningar. Om denna bild stämmer är situationen bekymmersam. Traumatiska upplevelser påverkar både fysisk och psykisk hälsa. Kunskap inom detta område är därför angelägen för blivande psykologer och socionomer. Kompetens behövs inte minst inom hälso- och sjukvården för att kunna bedöma och behandla effekter av traumatisk utsatthet. Sådan kunskap är också nödvändig för att ha en god beredskap när samhället drabbas av större krissituationer och katastrofer. Kunskapsområdets vikt borde därför avspeglas på landets psykolog- och socionomprogram genom tydligare formuleringar i utbildningsplaner och genom ett större utrymme i kursinnehåll..

Bakgrund

Introduktion

Omkring 50–70 procent av en befolkning kan komma att under sin livstid exponeras för potentiellt traumatiska händelser såsom våld, traumatisk förlust av en nära anhörig, olyckor eller katastrofer [1–3]. Cirka 10 procent (5–30 procent) av dessa riskerar att drabbas av allvarliga stressreaktioner såsom posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), depression, ångestsyndrom eller missbruk. En del drabbade, kan få långvariga besvär [4, 5] [6]. Under sin livstid utvecklar 5–10 procent i en västerländsk befolkning PTSD och det är dubbelt så vanligt hos kvinnor [1]. Förekomsten i en befolkning i ett givet ögonblick är 1–3 procent, vilket i Sverige skulle motsvara cirka 95 000 – 285 000 personer [7]. För samhället kan det således handla om relativt stora kostnader i form av lidande och sjukfrånvaro.

För att hälso- och sjukvården ska kunna fungera optimalt måste många faktorer samverka. Det gäller inte minst att adekvat kunskap finns i samband med att människor utsätts för allvarliga händelser. Professionella som ska ha en beredskap att agera vid allvarliga händelser eller vid stora traumasituationer behöver, förutom medicinsk kunskap, också ha kännedom om principerna för krisstöd och annan generell psykotraumatologisk kunskap.

Psykotraumatologi och krisstöd

Psykotraumatologi utgör en del av det medicinska begreppet traumatologi. Traumatiska händelsers påverkan på individen behöver förklaras och förstås utifrån såväl biologiska, psykologiska som sociala perspektiv [8]. Samtliga dessa ingår i psykotraumatologibegreppet. Kunskapsläget om krisstöd efter allvarliga händelser har utvecklats under senaste decenniet. Internationella riktlinjer och konsensusrapporter som vilar på vetenskaplig grund kan ge vägledning för utvecklingen av ett modernt krisstöd, för både direkt drabbade och för insatspersonal [7, 9, 10].

Omfattningen av utbildningen inom området psykotraumatologi på grundutbildningsnivå för psykologer och socionomer, yrkesgrupper som bör vara involverade i det psykosociala arbetet efter allvarliga händelser, antas variera avsevärt. Det finns ingen samlad överblick även om Utbildningskanslersämbetet för närvarande genomför nationella utvärderingar av de berörda högskoleutbildningarna. Vid vissa lärosäten ges uppdragsutbildningar eller fristående kurser inom området och även det behöver tydliggöras. En nationell kartläggning visade sig nödvändig för att tillmötesgå regeringsuppdraget vad gäller att se över trauma- och katastrofutbildning, specifikt kunskapsområdet psykotraumatologi, för att därifrån kunna möta framtida krav på god katastrofmedicinsk kompetens.

Undersökning av utbildningar

Socialstyrelsen gav 2014 inom ramen för Traumavårdsuppdraget Kunskapscentrum för katastrofpsykiatri ett uppdrag att inventera förekomsten av psykotraumatologisk utbildning vid landets psykolog- och socionomprogram. Inventeringen förväntades ge ökad kunskap om vilka områden inom utbildningarna som kan behöva förstärkas eller förtydligas för att optimera en adekvat grund inom kunskapsområdet psykotraumatologi. Den aktuella undersökningen utgjorde en kompletterande del till en systematisk genomgång av trauma- och katastrofmedicinsk utbildning på grundutbildningsnivå för läkare och sjuksköterskor, samt specialistutbildning inom akutsjukvård för sjuksköterskor.

Syfte

Ett primärt syfte till inventeringen var att genomföra en systematisk kartläggning och beskrivning av hur psykotraumatologisk utbildning förekommer i högskoleutbildningar på psykolog- respektive

socionomprogrammen samt vilken forskningsaktivitet inom detta område som bedrivs på svenska universitet och högskolor.

Mer specifikt var syftet att:

- Kartlägga vilken omfattning av psykotraumatologisk kunskap som förmedlas på grundutbildning för psykologer och socionomer vid svenska universitet och högskolor.
- Kartlägga vilka uppdragsutbildningar som ges vid akademisk institution inom psykotraumatologi
- Kartlägga relevant pågående forskning inom psykotraumatologi vid svenska universitet och högskolor kopplat till psykolog- och socionomprogrammen.

Metod

Inventeringen genomfördes dels genom enkät, dels genom att samla och analysera utbildningsplaner från respektive hemsidor.

Samtliga studierektorer eller kontaktpersoner vid de universitet och högskolor i Sverige som erbjuder psykologprogram (tio universitet) och socionomprogram (17 högskolor/universitet) tillskickades våren 2014 en enkät via mail med frågor om psykotraumatologiskt innehåll i respektive utbildning¹.

Enkäten var uppdelad i två delar, en del avseende utbildning i området psykotraumatologi och en del avseende utbildning i psykosociala stödinsatser efter katastrofhändelser. Enkäten innefattade frågor om bl.a. detaljer kring innehåll i kurserna, övningsmöjligheter och lärarkompetens. Enkäten innefattade även frågor om forskningsaktivitet inom området psykotraumatologi, egna projekt eller kännedom om andra forskargrupper. Två påminnelser skickades ut, fem respektive åtta veckor efter enkätens första utskick.

Två månader efter utskicket av den andra påminnelsen tillskickades studierektorerna preliminära resultat och gavs möjlighet att kommentera eller komplettera dessa. Ett lärosäte, Karolinska institutet, inkom med ytterligare information.

Från samtliga lärosäten insamlades även dokument (utbildningsplaner, kursplaner, litteraturlistor) via lärosätenas hemsidor.

Resultat

Från psykologprogrammen inkom fem svar (50 %): Göteborgs universitet, Uppsala universitet, Linköpings universitet, Umeå universitet samt Karolinska institutet. Från socionomprogrammen svarade åtta studierektorer (47 %): Mittuniversitetet, Örebro universitet, Linköping universitet, Ersta Sköndals högskola, Gävle högskola, Umeå universitet, Mälardalens högskola, Stockholms universitet, Göteborgs universitet och Lunds universitet.

Psykologprogrammet

Enkät svar

Linköpings universitet ger en obligatorisk kurs i kris och trauma under utbildningens senare del (7.5 hp). Göteborgs universitet ger två valbara kurser om vardera 7.5 hp; *kris och trauma* och *barn och trauma*, vilka kan väljas under termin nio av utbildningen. Övriga utbildningar uppgav att enstaka

¹ Kontakta Kunskapscentrum för katastrofpsykiatri för att se enkäten. www.katastrofpsykiatri.uu.se

föreläsningar i psykotraumatologi sker integrerat i kurser såsom biologisk psykologi, psykopatologi samt integrerat i psykoterapikurser. I kursplanerna syntes inte dessa föreläsningar. I tabellen nedan (tabell 1) redovisas de enkätsvar som inkom från psykologprogrammen.

Tabell 1: Enkätsvar från psykologprogrammen. GU = Göteborgs universitet, KI = Karolinska institutet, UU = Uppsala universitet, LIU = Linköpings universitet, UMU = Umeå universitet

	GU	KI	UU	LIU	UMU
Kurs	nej	nej	nej	ja (7.5 hp)	nej
Poäng inom andra kurser	2 hp	0.6 hp	1 hp	-	1.5 hp
Kort- och långsiktiga konsekvenser	ja	ja	ja	ja	ja
Risk- och skyddsfaktorer	ja	ja	ja	ja	ja
Biopsykosociala faktorer	ja	ja	ja	ja	ja
Psykoterapeutisk behandling	ja	ja	ja	ja	ja
Psykologiska och samhälleliga konsekvenser vid katastrofer	nej	nej	ja	ja	nej
Psykosocialt stödarbete vid kat.	nej	nej	ja	ja	-
Akuta psykosociala insatser	nej	ja	ja	ja	ja
Simuleringsövning/rollspel	-	nej	ja	ja	-
Fristående/valbar kurs	ja	nej	nej	nej	nej
Forskning vid institutionen	nej	nej	nej	ja	nej

Exempel på innehåll som respondenterna angav var till exempel patologiska reaktioner på kris och trauma såsom PTSD och akut stressyndrom, symtombild vid PTSD såsom flashbacks, hur minnet påverkas, risk- och skyddsfaktorer, betydelsen av tidigare traumatiska erfarenheter, stress- och sårbarhetsmodell, kännedom om traumafokuserad psykoterapi såsom Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) och traumafokuserad kognitiv beteendeterapi (TF-KBT) samt farmakologisk behandling. Innehållet varierade vid olika lärosäten.

Lärarnas formella kompetens varierade vid de olika lärosätena och omfattade docenter med inriktning kris och trauma, lektorer, leg psykolog och fil.dr. Detta gällde även den kliniska erfarenheten hos lärarna, som spände från "begränsad" till docentkompetens med psykologlegitimation. Flertalet utbildningsföreträdare ansåg att området kan utökas, till exempel med praktiska övningar och mer katastrofpsykologi. Uppsala universitet och Linköpings universitet uppgav att simuleringsövningar och rollspel ges inom ramarna för den obligatoriska utbildningen.

Vid Linköpings universitet bedrivs forskning i psykotraumatologi, bland annat i form av valideringsstudier avseende instrument för screening av vuxna med traumatiska upplevelser och kartläggning av polytraumatisering hos utsatta grupper. Utöver detta skrivs ett antal examensuppsatser på området vid lärosätet.

Kursplaner

Vid genomgång av utbildningsplaner från samtliga kursorter framgick att undervisning i DSM-systemet och i psykopatologi ingick, inom ramarna för vilket posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) förväntas förekomma. Kurser med kris, trauma, psykotraumatologi och relaterade områden som huvudämne ges som obligatorisk kurs vid Linköpings universitet och som två valbara kurser vid Göteborgs universitet. Vid Mittuniversitetet ges en fristående kurs i individ, risk och trauma som dock ligger utanför psykologprogrammets utbildningsplan. Dessa kurser bedöms täcka av avsedda områden.

Av övriga sju utbildningsorter nämner tre orden kris, trauma eller katastrof i någon ytterligare kursplan. Dessa är Karolinska institutet (i kursen psykiatri/psykopatologi), Uppsala universitet (i kursen socialkunskap, etik och professionellt förhållningssätt) och Lunds universitet (kurs E2). Kursplaneformuleringar som har bedömts relevanta inom ramarna för kurser med annat huvudämne än psykotraumatologi och katastrofpsykologi listas nedan.

”Studenten ska kunna ge kännedom om kris och konflikthantering på gruppnivå” (UU)	”inom området katastrofpsykologi ges en orientering kring hantering av kriser och katastrofer inom en grupp”. (UU)
”Studenten ska ... på ett integrerat sätt redogöra för, kritiskt granska, och diskutera evidensbaserade principer, forskningsfynd samt behandlingsmodeller och metoder vid ... trauma/sorg/kris” (KI)	”vidare omfattar delkursen kunskap om trauma/krispsykologi” (LU)

Litteraturlista

Litteraturlista gällande Linköpings och Göteborgs kurser i psykotraumatologi framgår av kursplaner. Relevant litteratur i andra kurser listas nedan:

- Lund:
Cullberg, J., (1980) Kris- utveckling, samt katastrofpsykiatri och sena stressreaktioner. (5:e uppl.) Stockholm: Natur & Kultur.
- Uppsala:
Wennerberg, T., (2010) Vi är våra relationer, om anknytning, trauma och dissociation. Stockholm: Natur & Kultur
- Stockholm:
Socialstyrelsens kunskapsunderlag ”Krisstöd vid allvarlig händelse”;
Magnus Brolin, Per Calleberg & Mikael Westrell., (2011) Krishantering i arbetslivet. Lund: Studentlitteratur

Socionomprogrammet

Enkät svar

Mittuniversitetet gav en obligatorisk kurs i kris och trauma om 7.5 hp och Stockholms universitet gav flera fristående kurser på avancerad nivå om 7.5 – 15 hp. Göteborgs universitet har tidigare erbjudit kursen Kristeori och krisintervention 15 hp samt Konflikthantering och kommunikation 15 hp och 7.5 hp. I övrigt rapporterade ingen av svarande från lärosätena att man gav kurser i psykotraumatologi. Psykotraumatologisk undervisning ingick dock i övriga kurser såsom till exempel perspektiv på sociala problem, kurser i psykisk ohälsa och psykiatri, kurser i migration, och kurser i socialt arbete. Flera uppgav att detta område inte ingår i examensmålen för socionomutbildningen.

Tabell 2: Enkät svar från socionomprogrammen. HIG = Högskolan i Gävle, ORO = Örebro universitet, LNU = Linnéuniversitetet, UMU = Umeå universitet MDH = Mälardalens högskola, ESH = Ersta Sköndals högskola, MIUN = Mittuniversitetet, LU = Lunds universitet, SU = Stockholms universitet, GU = Göteborgs universitet

	HIG	ORO	LNU	UMU	MDH	ESH	MIUN	LU	SU	GU
kurs	nej	nej	nej	nej	nej	nej	Ja(7.5hp)	nej	nej	Nej
poäng i andra kurser (hp)	2	1	-	-	-	-	-	1	6	5
kort- och långsiktiga konsekvenser	ja	ja	ja	-	-	-	ja	ja	ja	Ja
risk- och skyddsfaktorer	ja	ja	ja	-	-	-	ja	ja	ja	Ja
biopsykosociala faktorer	ja	ja	ja	-	-	-	ja	nej	nej	Ja
psykoterapeutisk behandling	ja	ja	ja	-	-	-	ja	ja	ja	Ja
Psykologiska och samhällsliga konsekvenser vid katastrofer	ja	ja	ja	-	ja	nej	ja	ja	nej	Ja
psykosocialt stödarbete vid katastrofer	nej	ja	nej	-	ja	-	ja	ja	nej	Ja
akuta psykosociala insatser	ja	ja	ja	-	ja	ja	ja	ja	nej	Ja
simuleringsövning/rollspel	nej	nej	nej	-	-	nej	ja	nej	-	Nej
fristående/valbar kurs	nej	nej	nej	-	nej	nej	nej	nej	ja	Ja
forskning vid institutionen	nej	nej	nej	ja	ja	nej	nej	nej	-	Ja

Exempel på innehåll som respondenterna angav var övergripande orienteringar kring behandling, risk- och skyddsfaktorer, trauma i ett livsloppsperspektiv, forskning efter tsunamikatastrofen, Backabrandens konsekvenser, organisatoriska aspekter på hur katastrof arbete bör utformas, eller olika teman såsom barns sorg och migrationsprocesser.

Lärarna på de olika utbildningarna angavs vara socionomer, fil mag, fil dr, leg psykoterapeuter och fil lic. Från fyra av utbildningarna rapporterades att lärarna hade klinisk erfarenhet av arbete med kris och trauma. Flertalet svarande ansåg att området inte innefattas av examensmålen för grundutbildning men ändå skulle kunna utvecklas, främst med avseende på organisation av psykosocialt arbete vid katastrofer.

Vid Göteborgs universitet bedrivs ett forskningsprojekt rörande papperslösas hälsa varvid området psykotraumatologi och katastrofpsykologi berörs. I Umeå bedrivs ett projekt med delsyftet att undersöka hur organisationer såsom socialtjänst, skola och polis hanterar kriser.

Kursplaner

Utbildningsplaner från samtliga kursorter innehåller en eller flera kurser med en grundläggande orientering i psykisk hälsa, inom ramarna för vilket diagnosen PTSD kan antas behandlas. Utöver detta ger Mittuniversitetet och Stockholms fristående kurser med området som huvudämne eller som tydligt tangerar området. Samtliga utbildningar nämner kunskap om våld och krisreaktioner i flera kursplaner. Detta är områden där information om psykotraumatologi kan tänkas beröras.

Exempel på sådana relevanta formuleringar listas nedan.

”Psykologiska förklaringsmodeller för mänskliga reaktioner på stress och stressfaktorer med fokus på ... krissituationer och traumatiska upplevelser, våld i nära relationer” (Jönköpings högskola)

”I kursen behandlas olika perspektiv på individen med fokus på ... kris och utveckling” (Karlstad)

”Vidare innehåller delkursen reflektioner om ... våld” (Malmö)

Litteratur:

Litteraturlista gällande kurser i psykotraumatologi vid Mittuniversitetet, Umeå universitet och Stockholms universitet framgår av kursplaner. Relevant litteratur i andra kurser listas enligt nedan:

1) Umeå:

Hindberg (2006), Sårbara barn – att vara liten, misshandlad och försummad. Stockholm: Gothia.
Kerstin Almqvist, Anders Broberg, Anna Georgsson, Karin Grip (2012), Stöd till barn som upplevt att mamma utsätts för våld, Stiftelsen Allmänna barnhuset
Gun Heimer, Barbro Posse (2003) Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar, Lund: Studentlitteratur
Carin Holmberg, Ulrica Stjernqvist (2007) Samkönat partnervåld: vad är det och vilket stöd behövs? Tidskrift för genusvetenskap, nr 4/2007
Susanna Alakoski (2010) Lyckliga slut: sjutton berättelser om vardagsvåldet. Stockholm: Ordfront. (kurs: individer och grupper i utsatta livssituationer)

2) Lund:

Mattson (2011), Våldets komplexitet och gamla paradig. Om utmaningar och svårigheter i arbetet med våld i nära relationer. Working-paper Serien, nr 5. Lund: Socialhögskolan
Eriksson, Maria (red) (2007). Barn som upplever våld. Nordisk forskning och praktik. Stockholm: Gothia, 248 s.

3) Ersta Sköndal:

Hindberg (2006), Sårbara barn – att vara liten, misshandlad och försummad. Stockholm: Gothia

4) Göteborg:

Cullberg (2006), Kris och utveckling. Stockholm: Natur och kultur.
Hanbert, Lundberg, Rönnmark (2011), Som att lägga ett pussel: erfarenheter efter Backabranden. Göteborg: Elanders.

5) Malmö:

Lindencrona, Ekblad, Hauff (2008). Mental health of recently resettled refugees from the Middle East in Sweden: the impact of pre-resettlement trauma, resettlement stress and capacity to handle stress, Social Journal of Psychiatric Epidemiology, 43, s 121-131.

Diskussion och sammanfattning

Det psykotraumatologiska och katastrofpsykologiska innehållet varierade stort mellan de olika utbildningsorterna, från obligatorisk kurs på 7.5 hp till insprängda enstaka föreläsningar. Ett fåtal program inkluderade simuleringsövningar och rollspel. Enkätsvaren visar att forskning inom

psykotraumatologi eller angränsande områden bedrivs vid Linköpings universitet, Göteborgs universitet och Umeå universitet.

Svaren från psykologprogrammen visade att ett lärosäte, Linköpings universitet, ger en obligatorisk kurs i kris- och trauma och Göteborgs universitet erbjuder två valbara kurser. Majoriteten av de som svarat från lärosätena ansåg att kunskap om kort- och långsiktiga konsekvenser av traumatisering, risk- och skyddsfaktorer avseende posttraumatisk stress, teoretisk kunskap om biopsykosociala faktorer vid traumatisering och om psykoterapeutiska behandlingsmetoder för traumatisering förmedlades.

Enbart två lärosäten av de fem som svarat uppgav att kunskap förmedlas om psykosocialt stödarbete och om psykologiska och samhälleliga konsekvenser vid katastrofer. Samma två lärosäten erbjuder simuleringsövningar och rollspel. Genomgång av kursplaner visade att ytterligare ett lärosäte hade relevanta sökord i sina formuleringar, både avseende generell psykotraumatologisk kunskap och specifikt om krisstöd.

Psykologprogrammen

Psykologprogrammet ska förbereda blivande psykologer på att kunna möta människor i olika livssituationer. Effekter av traumatiserande upplevelser kan påverka både den fysiska och den psykiska hälsan, varför kunskap inom detta område borde vara en självklarhet hos blivande psykologer. Lärosätenas bedömning av hur många poäng området totalt omfattar inom ramen för andra kurser varierar från 0.6 till 2.0 hp. 1.5 poäng anses motsvara 40 timmars studier. Genom kursplanerna är omfattningen av ämnesområdet svår att verifiera. Litteraturlistor tyder dock på att ämnet är eftersatt i psykologprogrammets undervisning. Kunskap om patologiska reaktioner (såsom akut stressyndrom, PTSD och komplex PTSD) som kan uppkomma efter en traumatisk händelse bör förmedlas, liksom aspekter på organisatoriskt arbete vid katastrofer och katastrofers påverkan på samhället. Sannolikt berörs en del av dessa frågor inom ramarna för utbildningens kliniska moment och utbildningen i psykiatri. Dock skulle det vara önskvärt att formuleringar i utbildningsplan och ytterligare litteraturhänvisningar inom ämnet tydliggör områdets vikt. Linköpings universitet visar att det är möjligt att inom utbildningsplanens ramar ha en obligatorisk kurs och Göteborgs universitet att valbara kurser också är ett alternativ.

Socionomprogrammen

Flera av svaren från socionomprogrammen gjorde gällande att psykotraumatologisk kunskap inte ingår i utbildningsmålen för grundutbildningen. Samtliga av de tio lärosäten som besvarat enkäten ansåg att kunskap förmedlas om kort- och långsiktiga konsekvenser av traumatiska upplevelser, risk- och skyddsfaktorer samt psykoterapeutisk behandling. Flera lärosäten uppgav att kunskap förmedlas om akuta psykosociala stödinsatser vid katastrofer, psykosocialt stödarbete, psykologiska och samhälleliga konsekvenser vid katastrofer samt biopsykosociala faktorer vid traumatisering. Ord såsom kris, trauma och våld nämndes i någon kursplan vid samtliga lärosäten. Lärosätenas bedömning av hur många poäng området totalt omfattar inom ramen för andra kurser varierar från 1.0 till 6.0 hp. Stockholms universitet ger en valbar kurs i kris- och trauma.

Socionomutbildningen är en treårig grundutbildning inom vilket mer än en grundläggande orientering av området knappast är rimligt att genomföra. Samtidigt är socionomyrket ett yrke där arbetet i hög grad karaktäriseras av möte med hjälpsökande som kan ha en traumatisk bakgrund. En ambition borde därför vara att i kursplaner och utbildningsplan tydligt formulera att moderna principer för krisstöd bör beröras inom utbildningens ramar. Angelägna områden för socionomyrket bör vara psykosociala aspekter på trauma, kunskap om stödarbete och de instanser som finns till hjälp för utsatta. De kursplaneformuleringar och den litteratur som finns berör främst mellanmänniskliga trauman och

trauman som berör en enskild individ. Detta är ett så viktigt område, men kan kompletteras med kunskaper om vad som karaktäriserar allvarliga händelser med många drabbade och dessas påverkan på individ och samhälle.

Begränsningar

Svarsfrekvensen var måttlig, både från psykologprogrammen (50 %) och från socionomprogrammen (47 %) vilket gör att resultaten måste tolkas med en viss försiktighet. I kursplanerna framkom sannolikt inte samtligt kursinnehåll eller föreläsningar vilket kan ha inneburit att kartläggning av innehållet hos de lärosäten som inte svarat på enkäten var begränsad.

Slutord

Sammanfattningsvis tyder denna undersökning på att psykotraumatologisk kunskap är eftersatt i psykologutbildningarna vid de flesta svenska universitet. Situationen synes vara något mer tillfredsställande vid socionomutbildningarna. Önskvärt vore att tydliggöra områdets vikt för såväl lärosäten som studenter, exempelvis genom tydligare formuleringar i utbildningsplaner och ett större utrymme i kursinnehåll.

Referenser

1. Frans, O., et al., *Trauma exposure and post-traumatic stress disorder in the general population*. Acta Psychiatrica Scandinavica, 2005. **111**(4): p. 291-299.
2. Kessler, R.C., et al., *Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey*. Arch Gen Psychiatry, 1995. **52**(12): p. 1048-60.
3. Breslau, N., et al., *Traumatic events and posttraumatic stress disorder in an urban population of young adults*. Arch Gen Psychiatry, 1991. **48**(3): p. 216-22.
4. Johannesson, K.B., et al., *The effect of traumatic bereavement on tsunami-exposed survivors*. J Trauma Stress, 2009. **22**(6): p. 497-504.
5. Johannesson, K.B., H. Arinell, and F.K. Arnberg, *Six years after the wave. Trajectories of posttraumatic stress following a natural disaster*. J Anxiety Disord, 2015. **36**: p. 15-24.
6. Neria, Y., et al., *Prevalence and psychological correlates of complicated grief among bereaved adults 2.5-3.5 years after September 11th attacks*. J Trauma Stress, 2007. **20**(3): p. 251-62.
7. Michel, P. *Modernt krisstöd*. 2014.
8. Michel, P., et al., *Psykotraumatologi*. 2010, Lund: Studentlitteratur AB.
9. Witteveen, A.B., et al., *Post-disaster psychosocial services across Europe: the TENTS project*. Soc Sci Med, 2012. **75**(9): p. 1708-14.
10. Bisson, J.I., et al., *Psychological therapies for chronic post-traumatic stress disorder (PTSD) in adults*. Cochrane Database Syst Rev, 2013. **12**: p. CD003388.